

Lukasz Simiczyjew*

*Pragmatyczne spojrzenie na Strzechę Akademicką
jako archetypowe karkonoskie schronisko wysokogórskie*

*A pragmatic look at Strzecha Akademicka
as an archetypal high mountain shelter in the Giant Mountains*

Wstęp

Schronisko Strzecha Akademicka jest położone w centralnej części Karkonoskiego Parku Narodowego (KPN), powołanego w celu ochrony najcenniejszych przyrodniczo i najpiękniejszych krajobrazowo terenów: torfowisk wysokich, zarośli kosówki, gołoborzy czy kotłów połodowcowych. Park ma 112 km szlaków turystycznych. Przy schronisku przebiega jeden z najbardziej uczęszczanych (tak było i dawniej) szlaków prowadzących z Karpacza na Śnieżkę. Strzecha Akademicka w roku 1950 dysponowała 150 miejscami noclegowymi, w 1961 – 230, a w 1979 – 170 [1, s. 482]. Obecnie w schronisku jest 140 miejsc noclegowych. Rocznie gości w nim około 5,5 tys. turystów (korzystających głównie z usługi gastronomicznej).

Historia Strzechy Akademickiej, jednego z najstarszych schronisk karkonoskich, jest silnie związana z rozwojem turystyki górskiej i odzwierciedla zmiany polityczne i architektoniczne rejonu. Na przykładzie tego jednego obiektu można prześledzić typową historię i przyczyny przebudów schronisk sudeckich. Te ostatnie wynikały z konieczności odbudowy po pożarach i przystosowywały do rosnącego zapotrzebowania na miejsca noclegowe i gastronomiczne. Przy modernizacjach dostosowywano obiekty do aktualnych, na dane czasy, warunków i możliwości technicznych, czasem w klimacie odbiegającym od charakteru wcześniejszego obiektu. Pytanie, na które ciężko

Introduction

Strzecha Akademicka shelter is situated in the central part of the Karkonosze (the Giant Mountains) National Park which was established to protect the most valuable natural areas and the most beautiful landscapes, namely raised bogs, mountain pines, stone runs and cirques. The park has 112 km of tourist routes. One of the most frequented (as it also used to be) routes leading from Karpacz to Śnieżka runs just by the shelter. In 1950 Strzecha Akademicka had 150 beds, in 1961 – 230, and in 1979 – 170 [1, p. 482]. At present, there are 140 beds in the shelter. Every year, about 5 500 tourists visit this place (who use the building, mainly its gastronomic service).

The history of Strzecha Akademicka, one of the oldest Karkonosze shelters, is strongly connected with the development of mountain tourism and reflects political and architectural changes of the region. On the example of this one object, it is possible to trace a typical history and reasons for reconstructions of the Sudetes shelters. The remodelling resulted from the need to be reconstructed after the fires and thus the shelters were adapted to the growing demand for accommodation and gastronomy. During modernisations, at that time the objects were adapted to the current conditions and technical possibilities, sometimes in a climate that differed from the character of the previous object. The question that is difficult to answer unequivocally is as follows: Is Strzecha Akademicka, together with other shelters, able to attract new tourists in the era of relaxation based on maximising experiences and stimuli? Or maybe it is only a relic of the past, which

* Wydział Architektury Politechniki Wrocławskiej/Faculty of Architecture, Wrocław University of Science and Technology.

jest jednoznacznie odpowiedzieć, brzmi: Czy w dobie wypoczynku opartego na maksymalizacji doświadczeń i bodźców Strzecha Akademicka, wraz z pozostałymi schroniskami, jest w stanie przyciągnąć nowych turystów? A może to już jedynie relikwium przeszłości, który powinno się rozpatrywać jako skansen, a nie budynek funkcjonalny? Poruszenie tych kwestii w przypadku schronisk jest zasadne ze względu na ich specyfikę.

Trudne warunki atmosferyczne wymagały przemyślanego usytuowania, najczęściej w miejscach osłoniętych przed bezpośrednim wpływem wiatru, i najefektywniejszych rozwiązań technicznych. Lokalizacja obiektów górskich uwzględniała np. kierunek wiatru i nasłonecznienie (połacie dachu konstruowano w taki sposób, by w miarę możliwości śnieg nie opadał na jedną stronę; preferowany układ ukośny względem kierunku wiatru ułatwiał ponadto zwiewanie suchego śniegu; właściwe uwzględnienie nasłonecznienia chroniło przed oblodzeniem pokrywy śniegowych). Przeznaczenie budynków tego typu – turystyka masowa – wymuszało optymalizację funkcjonowania i jakości oferowanych usług z dala od ośrodków zurbanizowanych (oferujących zaopatrzenie w produkty i media). Zmiany w schroniskach nie mogły i nie mogą się obyć bez uwzględnienia ograniczeń prawnych i ekonomicznych. To wszystko sytuuje schroniska wysokogórskie na czele obiektów architektury funkcjonalnej wymagającej stałej modernizacji. Czy zmiany w sposobie funkcjonowania i kształcie architektury mają swoje granice? Na przykładzie Strzechy Akademickiej można uznać, że nie, ale już nieoczywista jest odpowiedź na pytanie, czy powinno tak być.

Stan badań

Literatura przedmiotu dotycząca turystyki w Karkonoszach jest bardzo bogata. Poza nielicznymi wyjątkami ma na ogół charakter monograficzny, a złożona tematyka schronisk górskich jest uzupełnieniem informacji historycznych i krajoznawczych. Właściwie nie pojawia się analiza przyczynowo-wynikowa dotycząca modernizacji tego typu architektury. Kulik [2] poruszył kwestie rozwoju turystyki w Karkonoszach na bazie kwerendy historycznej w regionie jeleniogórskim. Czerwiński [3] przedstawił badania nad historią turystyki i rozwoju schronisk na obszarze Karkonoszy po stronie polskiej. Szczegółową analizę obiektów turystycznych przeprowadził Suchodolski [4] w opracowaniu *Architektura schronisk górskich w Sudetach*. Omówił w nim ich historię, poświęcając także wiele miejsca architekturze i elementom regionalnym. Jakubowski i Szewczyk [5] z kolei opisali takie obiekty pod względem historycznym i społeczno-gospodarczym, zamieszczając podstawowe informacje o Strzeżach Akademickiej. Gryszel [6] w książce *Tradycje turystyczne Karkonoszy i Gór Izerskich* poruszył w szerokim zakresie kwestie rozwoju turystyki na przestrzeni wieków z wyszczególnieniem aspektu społecznego regionu, marginalizując kwestie budownictwa i architektury poszczególnych obiektów. Do analizy możliwych dróg rozwoju turystyki górskiej przydatna jest publikacja *Geostrada Sudecka – nowa forma geoturystyki w Sudetach* [7], gdzie

should be considered in terms of an open-air museum, but not as a functional building? Discussing these issues in the case of shelters is justified due to their specificity.

Difficult atmospheric conditions required a well-considered location, usually in places sheltered from the direct influence of wind and the use of the most effective technical solutions. For instance, the wind direction and insolation were taken into consideration in the case of mountain objects (roofs were constructed in such a way that if possible snow could not fall on one side; moreover, the preferred sloping system towards the wind direction also facilitated the blowing of dry snow; a proper attitude to insolation protected the object against icing of snow covers). The purpose of buildings of this type – mass tourism – forced optimisation of the functioning and quality of the services offered far away from urbanised centres (offering products and media supplies). Changes in shelters could not and cannot be made without considering legal and economic constraints. All these aspects place high-mountain shelters at the forefront of functional architecture structures requiring constant modernisation. Do changes in the way of functioning and the shape of architecture have their limits? On the example of Strzecha Akademicka, it can be claimed that they do not, although it is not so obvious whether it should be this way.

The state of research

Source literature about tourism in the Giant Mountains is very rich. Apart from few exceptions, it is generally of a monographic character, and the issues of mountain shelters constitute only a supplement to the historical and tourism information. In fact, there is no cause-and-effect analysis regarding modernisation of this type of architecture. Kulik [2] raised the issues of tourism development in the Giant Mountains based on a historical query in the Jelenia Góra region. Czerwiński [3] presented research on the history of tourism and development of shelters in the Giant Mountains area on the Polish side. A detailed analysis of tourist facilities was carried out by Suchodolski [4] in the study entitled *Architektura schronisk górskich w Sudetach (Architecture of mountain shelters in the Sudetes)*. He discussed their history in it, devoting a lot of attention to architecture and regional elements. Jakubowski and Szewczyk [5] in turn described such objects in terms of history as well as social and economic aspects, giving basic information about Strzecha Akademicka. Gryszel [6] in *Tradycje turystyczne Karkonoszy i Gór Izerskich (Tourist traditions of the Giant Mountains and the Jizera Mountains)* discussed to a large extent the issues of tourism development over the centuries and gave details about the social aspect of the region, marginalising the issues of construction and architecture of individual objects. The publication of *Geostrada Sudecka – nowa forma geoturystyki w Sudetach (Geostrada Sudecka – a new form of geotourism in the Sudetes)* [7], where the authors describe the tourism values in the Sudetes, specifying general geological conditions as well as specific places with high sightseeing values, which unfortunately at present are insufficiently exposed, is useful for the analysis of

autorzy opisują walory turystyki w Sudetach, wyszczególniając ogólne warunki geologiczne, jak również konkretne punkty o wysokiej wartości krajoznawczej, niestety aktualnie niewystarczająco eksponowane. Przy wybraniu takiej drogi rozwoju turystyki sudeckiej niezbędne jest zapoznanie się z publikacją *Geoparki – nowe wyzwanie dla ochrony dziedzictwa geologicznego* Aleksandrowicza [8] poruszającą kwestie ochrony pomników geologicznych i popularyzowania takich miejsc. Przy pełnej analizie materiałów naukowych i publicystycznych można dostrzec, że z wyjątkiem kilku pozycji zbiorczych, gdzie informacje są fragmentaryczne, brakuje kompleksowego opracowania dotyczącego Strzechy Akademickiej¹.

Historia schroniska Strzecha Akademicka

Schronisko PTTK Strzecha Akademicka (niem. Hampelbaude, cz. Hamplova Bouda) to obiekt o niesamowicie bogatej historii. To prawdopodobnie drugie najstarsze schronisko po śląskiej stronie Karkonoszy (po obiekcie Pod Łabskim Szczytem). Najpewniej już w 1642 r. na polanie Złotówka istniała buda, która była nadzorowana przez Tanla (stąd pierwsza nazwa Tanlabaude). W 1645 r. właścicielem był Daniel Steiner, od którego schronisko wzięło nową nazwę Danielbaude. Po zarządcy Samuelu buda przeszła w ręce rodziny Hamplów (1758–1863) i od ich nazwiska uzyskała nazwę, która w języku niemieckim i czeskim przetrwała do dziś [2, s. 432].

W tym czasie buda była odwiedzana głównie przez pielgrzymów, czyli służyła jako przystanek w drodze do miejsc kultu, m.in. do Rzymu. Podróżny mógł w niej wypocząć oraz się posilić. Rozłożone siano albo twarda ława służyły za posłanie. Wykładane w tej budzie książki pamiątkowe, do których wpisywali się turyści, pozwalają dzisiaj stwierdzić, kto i w jakim celu wędrował przez Karkonosze. Jednym ze znakomitszych gości nocujących w budzie Hampla był J.W. Goethe, którego wizytę udokumentowano w księgach pamiątkowych we wrześniu 1790 r. [3, s. 31].

Dokładniejsze historyczne doniesienia o Hampelbaude pochodzą z książki o Śląsku protestanckiego konsystorza Johanna Friedricha Zöllnera, który gościł w tym obiekcie w lecie 1791 r. W liście do swojej żony stwierdził, że funkcjonująca lokalna nazwa „bude” oznacza drewnianą chatę górską spotykaną po obu stronach Karkonoszy, zarówno czeskich, jak i śląskich, i ocenił, że tego typu budynki są bardzo podobne do tych, które występują w Alpach. W książce opisał budy jako lokalizowane na stokach gór, poniżej szczytów, bo takie usytuowanie nie naraża ich na burze i złe warunki atmosferyczne. Jednocześnie zauważył, że budy (wykorzystywane przez pasterzy) są rozmieszczone od siebie w dużych odległo-

possible ways of developing mountain tourism. When choosing this way for the development of the Sudetes tourism, it is necessary to become familiarised with the publication of *Geoparki – nowe wyzwanie dla ochrony dziedzictwa geologicznego* (Geoparks – a new challenge for the protection of the geological heritage) by Aleksandrowicz [8], which discusses the issues of protection of geological monuments and popularisation of such places. A full analysis of scientific and journalistic materials shows that, apart from a few collective works where the information is fragmentary, there is no comprehensive study on Strzecha Akademicka¹.

The history of Strzecha Akademicka shelter

Strzecha Akademicka PTTK (Polish Tourist and Sight-seeing Society) shelter (German: Hampelbaude, Czech: Hamplova Bouda) is an object with an incredibly rich history. This is probably the second oldest shelter on the Silesian side of the Giant Mountains (the oldest one is Pod Łabskim Szczytem shelter). Most probably already in 1642, there was a hut on glade Złotówka, which was supervised by Tanla (hence the first name Tanlabaude). In 1645, the owner was Daniel Steiner, from whom the shelter received its new name, i.e. Danielbaude. After the Samuel's administration, the Hampel family took over the hut (1758–1863) and it got its new name after the family's surname, which survived in the German and Czech languages until today [2, p. 432].

At that time, the hut was visited mainly by pilgrims, namely it served as a stop on the way to places of worship, including the way to Rome. The traveller could rest and have some meals there. Hay on the floor or a hard bench served as a bed. In this hut, the memorial books in which tourists made comments, allow us today to find out why and who was hiking through the Giant Mountains. One of the most distinguished guests who stayed at Hampel's hut was J.W. Goethe whose visit was documented in the memorial books in September 1790 [3, p. 31].

More detailed historical reports about Hampelbaude come from the book about Silesia by the Protestant Consistory Johann Friedrich Zöllner who visited this hut in the summer of 1791. In a letter to his wife, he stated that the functioning local name “bude” meant a wooden mountain hut which was found on both sides of the Giant Mountains, both Czech and Silesian, and he claimed that this type of building was very similar to those found in the Alps. In the book he described the huts as situated on the slopes of mountains and below peaks because such locations did not expose them to storms or bad weather

¹ Schronisko pojawia się już w pierwszych powojennych opracowaniach dotyczących Karkonoszy. Wśród takich wydawnictw wymienić należy *Mapę turystyczną Karkonoszy i okolic Jeleniej Góry* w skali 1:75 000 opracowaną przez W. Walczaka z roku 1946, a następnie *Mapę turystyczną Karkonoszy* w skali 1:150 000. W ślad za pojawieniem się map wydane zostały przewodniki, m.in. *Jelenia Góra i okolice – szkice historyczne i legendy* J. Sykulskiego [1, s. 472–475].

¹ The shelter appears already in the first post-war studies on the Giant Mountains. Among such publications, we should mention *Mapa turystyczna Karkonoszy i okolic Jeleniej Góry* (The Tourist Map of the Giant Mountains and the surroundings of Jelenia Góra) in 1:75 000 scale, which was developed by W. Walczak in 1946, followed by *Mapa turystyczna Karkonoszy* (The Tourist Map of the Giant Mountains) in the scale of 1:150,000. Following the appearance of maps, guides were published such as *Jelenia Góra i okolice – szkice historyczne i legendy* (Jelenia Góra and the surroundings – historical sketches and legends) by J. Sykulski [1, pp. 472–475].

Il. 1. Wypas bydła. Buda Hampła (prawdopodobny wygląd obiektu w latach 1789–1881).

Wyd. C. Mattis, 1. poł. XVIII w., litografia kol., 11 × 15 cm, (źródło: Muzeum Karkonoskie, MJG AH 3080)

Fig. 1. Cattle grazing. Hampel's hut (probable appearance of the object in the years 1789–1881).

Ed. C. Mattis, 1st half of the 18th c., a colourful lithography, 11 × 15 cm, (source: Muzeum Karkonoskie, MJG AH 3080)

ściach ze względu na ubogość łąk wysokogórskich wymuszającą konieczność dysponowania dużymi obszarami wypasu zwierząt. Tradycyjna buda, uznawana za pierwowzór regionalnej chaty sudeckiej, miała powtarzalny układ funkcjonalny składający się z holu, dużego pokoju, komórki, kuchni i oddzielonej od nich korytarzem obory i stodoły.

Stare litografie ukazują Hampelbaude jako drewnianą chatę ze ścianami o konstrukcji zrębowej, pokrytą dodatkowo gontem ze stromym dwuspadowym dachem nawiązującym do budownictwa regionalnego (il. 1).

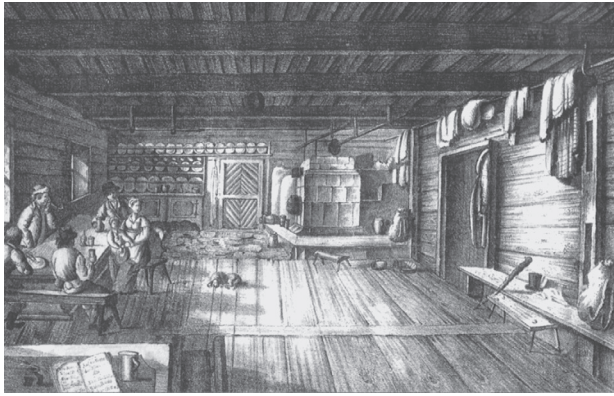
W 1896 r. w miejscu drewnianej budy postawiono obiekt o większej kubaturze, innej formie i stylu [4, s. 33]. Był to budynek o wysokim standardzie, charakterystyczny dla górskiego hotelu i w niczym nie przypominał tradycyjnego schroniska typowego wówczas dla Karkonoszy. Hampelbaude zostało gruntownie przebudowane, naśladując budynki o charakterystycznym tyrolskim stylu. Prawie płaski dach i zwarta bryła bardziej przypominały obiekty położone w Alpach niż w Karkonoszach. Jako budulca ścian użyto cegieł i bloczków cementowych, które wykonywano na miejscu. Prawie przez dwa lata ściany budynku nie zostały wykończone. Po tym czasie Strzechę Akademicką pokryto okładziną drewnianą, która kilka lat później stała się przyczyną pożaru. W nocy z 31 marca na 1 kwietnia 1906 r. żywioł strawił cały budynek [5, s. 108]. Bardzo szybko, bo 8 września tego samego roku uruchomiono wybudowany na nowo obiekt o wyższym standardzie, pełniący funkcję hotelu górskiego. Uroczyste otwarcie nastąpiło z udziałem wielu osobistości i przedstawicieli miejscowych władz. Został on zaprojektowany przez braci Albert z Jeleniej Góry, którzy specjalizowali się w projektowaniu karkonoskich bud. Obiekt rozbudowano jeszcze w 1912 r. i po tym już w mało zmienionej postaci dotrwał do dziś (il. 3) [4, s. 108]. Budynek był bardzo nowoczesny, wygodnie urządzone i otwarty przez cały rok [3, s. 30–34].

W bryle obiektu dominujący stał się dach i mansardy zaburzające jego połąć. Dach ma formę czterospadową,

conditions. At the same time, he noticed that the huts (used by shepherds) were separated from each other at great distances due to the poorness of high-mountain meadows, which forced the necessity to have large grazing areas. A traditional hut, which was thought to be the prototype of the Sudetes regional hut, had a repetitive functional arrangement consisting of a hall, a large room, a cell, a kitchen as well as a cowshed and a barn which were separated from the first rooms.

Old lithographs show the Hampelbaude as a log cabin, additionally covered with wood shingles with a steep gable roof referring to regional construction (Fig. 1).

In 1896, a building with a larger cubage, a different form and style was constructed in the place of the original wooden hut [4, p. 33]. It was a high standard building, characteristic of a mountain hotel, and in no way did it resemble a traditional shelter typical of the Giant Mountains at that time. Hampelbaude was thoroughly remodelled imitating buildings with a typical Tyrolean style. Almost a flat roof and a compact form resembled objects located in the Alps rather than in the Giant Mountains. Bricks and cement blocks, which were made on site, were used as the building material for walls. The walls of the building were not finished almost for the next two years. After this time, Strzecha Akademicka was covered with wooden siding, which a few years later became the cause of a fire. In the night of March 31 and April 1, 1906, the entire building was destroyed in a fire [5, p. 108]. Very soon, on September 8 of the same year, a newly constructed object with a higher standard, which served as a mountain hotel, was opened. The opening ceremony was attended by many personages and representatives of the local authorities. It was designed by the Albert brothers from Jelenia Góra, who specialised in designing the Giant Mountains huts. The building was extended yet in 1912 and after that it has survived almost unchanged till today (Fig. 3) [4, p. 108]. The building was very modern, comfortably furnished and open for the whole year [3, pp. 30–34].

Il. 2. Wnętrze budy Hampla.

Wyd. C. Mattis (1789–1881), 1826, litografia, 11 × 15 cm,
(źródło: Muzeum Karkonoskie, MJG AH 3679/4)

Fig. 2. The interior of Hampel's hut.

Ed. C. Mattis (1789–1881), 1826, a lithography, 11 × 15 cm,
(source: Muzeum Karkonoskie, MJG AH 3679/4)

Il. 3. Widok Hampelbaude (obecnie Strzecha Akademicka), około 1920,
Rübezahl-Druckerei u. Verlag Höckendorf, Hirschberg i. Rsgb.
(własność autora)

Fig. 3. View of Hampelbaude (now Strzecha Akademicka), circa 1920,
Rübezahl-Druckerei u. Verlag Höckendorf, Hirschberg i. Rsgb.
(author's property)

o połaciach jednorodnych w układzie symetrycznym o kącie nachylenia połaci zbliżonym do 45° (nie dotyczy to zadaszeń wieżyc oraz lukarn, jak również dachów mansardowych, których zadaniem było zróżnicowanie formy dachu oraz doświetlenie kondygnacji strychowych). To rozwiązanie umożliwiło zwiększenie kubatury użytkowej i wykorzystanie trzeciego piętra na pomieszczenia mieszkalne. Konstrukcja wykonana została z elementów żelbetowych i kamiennych, co miało skutecznie zabezpieczyć schronisko przed pożarem. Ściany zostały oszalowane z zewnątrz i wewnątrz deskami, co przyczyniło się do stworzenia atmosfery swojskiej i przytulnej [9, s. 108].

Stylistyka tego schroniska wzorowana była na elementach architektury tyrolskiej. W przypadku Strzechy Akademickiej wykorzystano drewno i granit. Na parterze umieszczono – oprócz holu wejściowego i miejsca na sprzęt narciarski – pomieszczenia kuchni i magazynu, jadalnię z bufetem, werandy i pokój właściciela, a pierwsze i drugie piętro zajmowało 30 pokoi gościnnych mających centralne ogrzewanie oraz stylowe meble, niektóre w stylu empire². Starannie dobrano kolorystykę budynku, która miała podkreślić jego regionalny charakter. Dach pokryto papą z czerwoną posypką, a ściany utrzymano w tonacji ciemnobrązowej, co z jasnopopielatym odcieniem cokołu wykonanym z granitu oraz zielonym obramowaniem okien stwarzało nastrój ciepłej, lecz solidnej ostoji w trudnych warunkach górskich [9, s. 108]. Przebudowa miała na celu zachęcenie nowych, bardziej wymagających turystów. Z tego względu zaczęto też organizować dodatkowe atrakcje. Jedną z ciekawszych były zjazdy rogowymi saniami torem saneczkowym (il. 4) [3, s. 30–34]. Sanie rogatywne były wówczas wykorzystywane przez mieszkańców bud pasterskich do zwożenia drewna. Zjazdy zostały zapoczątkowane na przełęczy Okraj i można uznać, że od tego momentu (początku XX w.) powszechne

In the body of the building, the roof and mansards became dominant disturbing its area. The roof has a hipped form, with homogeneous roofs in a symmetrical arrangement with an angle of roof slopes to about 45° (this does not apply to roofing of towers and dormers as well as mansard roofs whose task was to diversify the roof form and illuminate attic floors). This solution made it possible to increase the usable area and to use the third floor for living quarters. The structure was made of reinforced concrete and stone elements, which was to effectively protect the shelter from fire. Outside and inside the shelter, the walls had wooden plank formwork, which contributed to its homely and cosy atmosphere [9, p. 108].

The style of this shelter was modelled on the elements of Tyrolean architecture. In the case of Strzecha Akademicka, wood and granite were used. On the ground floor, apart from the entrance hall and space for ski equipment, there was a kitchen and storage rooms, a dining room with a buffet, verandas and the owner's room and the first and second floor were occupied by 30 guest rooms with central heating and stylish furniture, some of which were in the Empire style². The colours of the building were carefully selected to emphasise its regional character. The roof was covered with roofing paper with red sprinkles, whereas the walls were in a dark brown tone, which with the light grey shade of the granite plinth and green window frames created the atmosphere of a warm but solid retreat in harsh mountain conditions [9, p. 108]. The remodelling was aimed at encouraging new and more demanding tourists. For this reason, additional attractions were also organised. One of the more interesting was the downhill horned sleigh ride (Fig. 4) [3, pp. 30–34]. At that time, the horned sleighs were used by the shepherd huts' dwellers to transport wood. The transports were initiated on Okraj Pass and it can be said that from that moment (the beginning of the

² Niestety nic z dawnego wyposażenia nie ocalało, gdyż po 1945 r. meble i sprzęty ruchome zostały rozszabrowane.

² Unfortunately, nothing of the old equipment survived because after the year 1945 all the furniture and mobile equipment were looted.

Il. 4. Zjazd sani rogatych spod Hampelbaude (dziś Strzecha Akademicka), pocztówka barwna około 1917, Wyd. Männich and Höckerdorf, Hirschberg (źródło: Muzeum Karkonoskie, MWP/FO/979)

Fig. 4. Downhill horned sleighing from Hampelbaude (now Strzecha Akademicka), a colourful postcard, circa 1917, Ed. Männich and Höckerdorf, Hirschberg (source: Muzeum Karkonoskie, MWP/FO/979)

stało się przekonanie o gospodarczym znaczeniu turystyki dla regionu (przekładanie usług nad produkcję). Zjazd ze Strzechy Akademickiej prowadził do Karpacza (obecnie żółty szlak turystyczny), ale był wzorowany na pierwszej takiej trasie – z Okraju do Jagniątkowa [6, s. 76, 77].

Po wojnie schronisko Strzecha Akademicka zostało przejęte przez Uniwersytet Jagielloński, a następnie przez studentów wyższych uczelni krakowskich (Centrala Akademickiego Zrzeszenia Sportowego) i z tego okresu pochodzi jego obecna nazwa. W trakcie remontów przeprowadzonych po 1945 r. zmieniono kolorystykę elewacji, a dach pokryto blachą zachowaną do dziś (il. 5). Nie zmieniła się forma ani istotne elementy obiektu.

W latach 1950–1956 był tu dom wczasowy Funduszu Wczasów Pracowniczych (FWP). Od 1957 r. Strzecha

20th century) everybody was convinced about the economic importance of tourism for the region (greater importance of services than production). A downhill route from Strzecha Akademicka led to Karpacz (a yellow tourist route at present), but it was modelled on the first route of that type, namely from Okraj to Jagniątków [6, pp. 76, 77].

After the war, Strzecha Akademicka shelter was taken over by the Jagiellonian University and then by students of Cracow's universities (Central Academic Sports Association), and its present name comes from this period. During renovations which were carried out after 1945, the colours of the facades were changed, and the roof was covered with sheet metal which was preserved until today (Fig. 5). The form and significant elements of the building have not been changed.

Il. 5. Schronisko Strzecha Akademicka – dach wielospadowy z mansardami pokryty blachą (fot. Ł. Simiczyjew)

Fig. 5. Strzecha Akademicka – multi-slope roof with mansards covered with sheet metal (photo by Ł. Simiczyjew)

Akademicka jest własnością Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Początek XXI w. przyniósł zmiany w zakresie rozwiązań technicznych i wymogów odpowiadających celom proekologicznym. Wybudowano oczyszczalnię ścieków w postaci czternastotonowej komory. Przyczyną modernizacji było przeciekanie istniejącego zbiornika, co groziło zatruciem przyrody i zamknięciem schroniska. Stara oczyszczalnia, jeszcze z lat 80. XX w., została zniszczona m.in. przez postępującą korozję (i wynikające z niej rozszczelnienie). Od czasu jej awarii ścieki były gromadzone w studni zbiorczej, skąd szambiarz wywoziła je do oczyszczalni w Kowarach. Ze względu na to, że oczyszczalnia znajduje się na terenie KPN oraz sieci NATURA 2000, została sfinansowana w znacznej części z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, który dołożył do inwestycji 350 tys. zł. Całość kosztowała ponad pół miliona zł. Uszkodzony zbiornik został oczyszczony i uszczelniony, a wewnątrz niego zostały umieszczone nowe stalowe komory (il. 6). Zamontowano także pompy do usuwania osadów oraz dmuchawy membranowe do napowietrzania ścieków. Oczyszczone ścieki płyną szczelną instalacją do kolektora kanalizacyjnego, a stamtąd do cieków wodnych na granicy KPN. Ścieki ze schronisk czyszczą bakterie – Strzecha Akademicka była ostatnim schroniskiem karkonoskim, które miało starą i nieefektywną oczyszczalnię ścieków.

Obiekt jest wciąż modernizowany pod względem energetycznym i funkcjonalnym. W 1995 r. został wymieniony miedziany dach. Wybór pokrycia był odtworzeniem wcześniejszego rozwiązania, ale wynikał z parametrów technicznych metalu. Jako jeden z niewielu materiałów budowlanych ma trwałość przekraczającą 200–300 lat. Wielu producentów daje gwarancję dożywotnią, co w przypadku schroniska – miejsca o utrudnionym dostępie dla maszyn budowlanych i możliwości konserwacji innej niż bieżąca – jest warunkiem kluczowym. Dodatkowym argumentem dla takiego rozwiązania jest niewielka grubość blachy i wynikająca z tego masa (waga to $8,89 \text{ g/m}^3$) dla całości pokrycia, ułatwiająca transport. W latach 2000–2003 dla zwiększenia efektywności energetycznej obiektu wymieniono okna, a w ostatnich latach zainstalowano kolektory słoneczne (il. 7). Można dostrzec tendencje zwiększania autonomii energetycznej i podwyższania standardu usługowego (do 2003 r. wyremontowano sanitariaty i prysznice, zaprojektowano również pokoje z łazienkami). Modernizacje te – co już wcześniej zaznaczono – nie miały jednak wpływu na wygląd zewnętrzny obiektu. Przy obecnych obostrzeniach konserwatorskich właściciele schroniska nie mogą diametralnie zmienić elewacji i charakteru zachowanej według koncepcji z 1912 r. Strzechy Akademickiej.

Perspektywy dla schroniska Strzecha Akademicka

Obecna sytuacja schroniska, zdaniem autora niniejszego artykułu, jest dość skomplikowana. Przed jego właścicielami stoi sporo kwestii do rozwiązania. Jedną z podstawowych jest określenie, na których turystów się zdecydować i jak najlepiej się do nich dostosować. Nie mniej ważny jest problem ze statusem prawnym schronisk czy problem

Il. 6. Zbiornik oczyszczalni ścieków dla schroniska Strzecha Akademicka (fot. Ł. Simiczjew)

Fig. 6. A sewage treatment container for Strzecha Akademicka shelter (photo by Ł. Simiczjew)

In the years 1950–1956 the building housed a holiday home of FWP (Employee Holiday Fund). Strzecha Akademicka has been owned by the Polish Tourist and Sightseeing Society since 1957.

The beginning of the 21st century brought changes in the scope of technical solutions and requirements corresponding to pro-ecological purposes. A sewage treatment plant was built in the form of a 14-ton chamber. The reason for the modernisation was the leakage of the existing reservoir, which threatened to poison nature and cause the shelter to close. The old sewage treatment plant, which was built in the 1980s, was destroyed due to progressive corrosion (and consequent unsealing). Since its damage, the sewage was collected in a collecting well from which a gully emptier transported it to the sewage treatment plant in Kowary. Since the sewage treatment plant is situated in the Giant Mountains National Park area and NATURA 2000 network, it was financed to a large extent from the Voivodship Fund for Environmental Protection and Water Management in Wrocław, which contributed 350 000 PLN to the investment. The whole cost was over half a million PLN. The damaged container was cleaned and sealed, and new steel chambers were placed inside it (Fig. 6). Pumps for removing sediments and membrane blowers for wastewater aeration were also installed. The treated sewage flows through a sealed installation to the sewage collector, and from there to a watercourse on the border of KPN (Giant Mountains National Park). Sewage from the shelters is cleaned by bacteria – Strzecha Akademicka was the last Giant Mountains shelter which had an old and ineffective sewage treatment plant.

The building is still modernised in terms of energy and functionality. In 1995, a new copper roof was made. The choice of the coverage constituted a reconstruction of the earlier solution, but it resulted from the technical parameters of the metal. As one of the few building materials it had durability exceeding 200–300 years. Many manufacturers give a lifetime warranty, which in the case of a shelter – a place with difficult access for construction

Il. 7. Kolektory słoneczne na dachu schroniska Strzecha Akademicka (fot. Ł. Simiczyjew)

Fig. 7. Solar collectors on the roof of the Strzecha Akademicka shelter (photo by Ł. Simiczyjew)

z określeniem osób mających decydować o zakresie i przyszłości funkcjonowania obiektu (dzierżawca, PTTK, konserwator zabytków, dyrekcja KPN). Istotnym zadaniem jest też zwiększenie efektywności energetycznej i samowystarczalności schroniska. Poniżej bardzo skrótowo przedstawię te zagadnienia.

Turystyka zmienia się liniowo w dwóch kierunkach. Z jednej strony oferuje formę kontemplacyjno-rekreacyjną, a z drugiej maksymalizuje liczbę doznań w ograniczonym czasie i miejscu. Wynikają z tego dwa typy turystów. Dla zasadności istnienia schronisk nader istotne jest to, kto ma być odbiorcą usług przez nie proponowanych. Obiekty górskie mogą zaoferować z jednej strony wyciszenie i relaks w odosobnieniu, a z drugiej – wysoki poziom adrenaliny i podsycany rywalizacją zapał do aktywności. Turysta opierający wypoczynek na doświadczeniach ekstremalnych³ wymaga złożonej infrastruktury technicznej (wypożyczalnie, wsparcie techniczne lub w przypadku wspinaczki przygotowane trasy), która wpływa na charakter i wygląd przystosowanych miejsc. Tworzenie takiej infrastruktury, wywołując sprzeciw konserwatora zabytków i zarządu Karkonoskiego Parku Narodowego, nieodwracalnie zmienia jednak charakter gór, który jest podstawowym atutem przyciągającym wspomniany drugi typ turystów: przyrodniczych. Jak można wnioskować – pogodzenie potrzeb tych dwóch grup klientów może nie być łatwym zadaniem.

Poza problemami związanymi z samym ukierunkowaniem infrastruktury turystycznej istotnym utrudnieniem

³ Chcąc zainteresować turystyką ekstremalną, warto zaproponować rozwój dyscyplin sportowych, które mogą się pojawić przy schroniskach: baloniarstwa, lotniarstwa, paralotniarstwa, spadochroniarstwa, szybownictwa, parkouru, freerunu, trekkingu w trudnych warunkach terenowych lub klimatycznych, heliskiingu, heliboardingu, kolarstwa górskiego, motocrossu, wszelkiego rodzaju ewolucji akrobatycznych, kolarstwa górskiego, narciarstwa poza oznakowanymi trasami zjazdowymi [7, s. 54–59].

machines and maintenance options other than the current one – is a key condition. An additional argument for such a solution is small thickness of the sheet metal and the resulting mass (weight in 8.89 g/m^3) for the entire coverage, which facilitates transport. In the years 2000–2003, old windows were replaced by the new ones to increase the energy efficiency of the building and solar collectors were installed in recent years (Fig. 7). We can see tendencies to increase the energy autonomy and the service standard (until 2003, sanitary facilities and showers were renovated, rooms with bathrooms were also designed). However, these modernisations – as it was already mentioned – did not affect the external appearance of the object. The existing restrictions concerning restoration do not allow the owners of the shelter to radically change the Strzecha Akademicka's facade and character which were preserved according to the concept from 1912.

Perspectives for Strzecha Akademicka shelter

The present situation of the shelter, according to the author of this article, is quite complicated. There are many issues to be solved by its owners. One of the basic issues is to determine which tourists to choose and how to adapt the building to them in the best possible way. The problem with the legal status of shelters or the problem of determining people who are supposed to decide on the scope and future of the object functioning (tenant, PTTK, conservator-restorer, director of the Giant Mountains National Park). An important task is also to increase the energy efficiency and self-sufficiency of the shelter. These issues are presented very briefly below.

Tourism changes linearly in two directions. On the one hand, it offers a contemplative and recreational form, whereas on the other it maximises the number of sensations in a limited time and place. Two types of tourists result from this. For the justifiability of the shelters' existence, it is very important who should be the recipient of the services proposed by them. Mountain objects can offer on the one hand quietness and relaxation in isolation, and on the other, a high level of adrenaline and competition fuelled by enthusiasm for activity. A tourist who bases his rest on extreme experiences³ requires complex technical infrastructure (rentals, technical support or prepared routes in the case of climbing), which affects the character and appearance of the adapted places. However, the formation of such infrastructure, which causes objections of the conservator-restorer and the board of the Giant Mountains National Park, irreversibly changes the character of the mountains, which is the basic asset attracting the second type of tourists, i.e. people who want to experience nature. Thus, it can be concluded that reconciling the needs of these two groups of customers may not be an easy task.

³ In order to get people interested in extreme tourism, it is worth suggesting the development of sports, which can appear by the shelters, i.e. ballooning, hang gliding, paragliding, parachuting, gliding, parkour, free run, trekking in difficult terrain or climatic conditions, heliskiing, heliboarding, mountain biking, motocross, all kinds of acrobatic evolutions, mountain biking, skiing off marked downhill routes [7, pp. 54–59].

w rozwoju schronisk w rejonie Karkonoskiego Parku Narodowego jest ich skomplikowana sytuacja prawno-organizacyjna. Już samo określenie, czym jest schronisko, może budzić wątpliwości. Ustawowo schronisko turystyczne w Polsce to [...] *obiekt hotelarski zlokalizowany poza obszarami zabudowanymi, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów: przeznaczony dla potrzeb obsługi ruchu turystycznego, zapewniający miejsce odpoczynku, schronienia przed wpływem niekorzystnych warunków atmosferycznych* [10]. Większość schronisk zapewnia noclegi i usługi gastronomiczne oraz punkt informacji turystycznej. Czasami mają dodatkowo wypożyczalnię sprzętu turystycznego, sportowego czy dyżurkę służb ratowniczych. Nazwa *schronisko* podlega ochronie prawnej i może być stosowana wyłącznie w odniesieniu do obiektów w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych [11]. Mimo to wiele obiektów w górach, które wyglądają jak bufety, bary i restauracje, ale nie mają żadnych funkcji noclegowych, są powszechnie nazywane schroniskami. Szczegółowe wymagania co do wyposażenia oraz zakresu świadczonych przez schroniska w Polsce usług określa załącznik nr 6 do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie [11]. Przepisy prawne jednoznacznie określają powierzchnię pokoi oraz wyposażenie ich w urządzenia sanitarne.

Czy w takim razie odstępstwo od wyżej wspomnianych wymagań dyskwalifikuje obiekt definiowany potocznie jako schronisko? Zwyczajowo nie, ale prawnie – tak. Byt schronisk w aktualnych realiach prawnych jest trudny i zapewne niereformowalny przy obecnej sytuacji własnościowej. Jako obiekty noclegowo-gastronomiczne będą spełniać swoje zadanie niezależnie od typologii, ale wciąż będą warunkowane lokalizacją przy atrakcjach turystycznych.

Gruntowna analiza prawna dotycząca schronisk i ich funkcjonowania, jak również Statut PTTK [12] przy obostrzeniach Karkonoskiego Parku Narodowego czynią z planów modernizacji schroniska istny węzeł gordyjski. By dokonać przebudowy lub rozbudowy niezbędne są wszystkie pozwolenia wymagane przy pozwoleniu na budowę [13], a ponieważ Strzecha Akademicka jest wpisana do rejestru zabytków (jako jedno z dwóch schronisk), to najistotniejsze i najtrudniejsze do uzyskania staje się pozwolenie konserwatora zabytków w Jeleniej Górze. Bez jego akceptacji nie może być nawet wszczęte postępowanie uzyskania pozwolenia na prowadzenie prac. To właściwie oddaje konserwatorowi pełnię władzy dotyczącej obiektu, jeśli chodzi o wygląd zewnętrzny, jakiegokolwiek rozbudowy (mogące go zaburzyć) i istotne elementy o wysokiej wartości historycznej. Należy także uzyskać zgodę dyrekcji Karkonoskiego Parku Narodowego na: w przypadku rozbudowy – dzierżawę terenów pod inwestycję (gdyż schroniska znajdują się na działkach wyznaczonych wielkością zabudowy schroniska), a w przypadku jakiegokolwiek prac – zgodę na przejazd ciężkiego sprzętu, prowadzenie robót budowlanych, zamknięcie (jak przy wymianie zbiornika oczyszczalni

Apart from the problems which relate to the very orientation of tourism infrastructure, a significant obstacle to the development of shelters in the Giant Mountains National Park area is their complicated legal and organisational situation. The very definition of what a shelter is, may raise doubts. According to the law, a tourist shelter in Poland is [...] *a hotel facility located outside developed areas, along tourist routes, providing a minimum range of services related to the stay of clients: designed for the service needs of tourists, providing a place of rest and shelter from unfavourable weather conditions* [10]. Most of the shelters provide accommodation and gastronomic services as well as a tourist information point. Sometimes they also have a tourist and sports equipment rental or emergency services duty office. The name *shelter* is subject to legal protection and can be used only in relation to objects within the meaning of the Act of August 29, 1997 on tourist services [11]. Despite this, many objects in the mountains that look like buffets, bars and restaurants, but do not have any accommodation functions, are commonly referred to as shelters. Detailed requirements as to the equipment and scope of services provided by shelters in Poland are specified in Annex 6 to the Regulation of the Minister of Economy and Labour of August 19, 2004 on hotel objects and other facilities in which hotel services are provided [11]. Legal regulations clearly define the area of rooms and sanitary devices they are equipped with.

In that case, does the deviation from the above-mentioned legal requirements disqualify the object defined colloquially as a shelter? Traditionally it does not, but legally – yes. The existence of shelters in the current legal reality is difficult and probably irreformable with the present ownership situation. As accommodation and gastronomic facilities, they will perform their task regardless of the typology, but they will still be conditioned by the location near tourist attractions.

A thorough legal analysis regarding shelters and their functioning as well as the Statute of PTTK [12] with the restrictions of the Giant Mountains National Park make the plans to modernise the shelter a veritable Gordian knot. To remodel or extend the shelter all permissions are necessary which are required for the construction permit [13], and because Strzecha Akademicka is entered the register of monuments (as one of two shelters), the most significant and the most difficult thing to obtain is the permit of the conservator-restorer in Jelenia Góra. Without his acceptance, the procedure for obtaining the construction work permit cannot even be initiated. In fact, this gives the conservator-restorer the full power as regards the object in terms of its appearance, any extensions (which may disturb it) and important elements of a high historical value. It is also necessary to obtain the consent of the management of the Giant Mountains National Park for the following: in the case of extension – lease of land for investment (because shelters are located on plots land which are designated by the size of the shelter's development), and in the case of any works – a permission for the passing of heavy equipment, carrying out construction works, closure (similarly to the replacement of the sewage treatment plant container) of parts of the tourist routes

ścieków) części szlaków lub wytyczenie bezpiecznych obejść wydzielonego placu budowy. Te wszystkie warunki i pozwolenia bardzo utrudniają wykonanie jakichkolwiek prac przy budynku Strzechy Akademickiej, a wydają się niezbędne przy próbie zachowania wiernych amatorów górskich wycieczek i pozyskania zainteresowania nowych turystów.

Wnioski

Odpowiadając na pytanie o to, czy w dobie maksymalizacji doświadczeń i bodźców Strzecha Akademicka, wraz z pozostałymi schroniskami, jest w stanie przyciągnąć nowych turystów, należy stwierdzić, że owszem, jest w stanie, pod warunkiem bardzo dużego nakładu pracy i dobrej woli ze strony wielu podmiotów prawnych. Efekt prowadzonych w schroniskach działań powinien być kompromisem między uzyskaniem warunków funkcjonalnych (jakości usług oczekiwanych przez turystów), ergonomii i całorocznej rentowności (przy realizacji zapotrzebowania energetycznego zarówno ze źródeł odnawialnych, jak i konwencjonalnych oraz ograniczaniu zużycia przez zastosowanie odpowiednich przegród zewnętrznych i sposobu użytkowania funkcjonalnego obiektu – z ściśle określoną liczbą obsługiwanych turystów), a także zachowaniem historycznego charakteru schroniska (gdzie prace zachowawcze przy zabytku ograniczałyby się do najważniejszych aspektów architektonicznych).

Określając aktualny stan techniczny schroniska Strzecha Akademicka, można uznać, że jest on zadowolający. Przeprowadzane modernizacje techniczne i planowane w najbliższych latach przebudowy (służące podniesieniu standardu) mają na celu przekształcenie, a właściwie – patrząc na historię obiektu – na przywrócenie poziomu hotelu górskiego. Spełnienie wymogów prawnych Parku Narodowego Karkonoszy i przepisów prawa budowlanego z nadzorem konserwatora zabytków jest czynnikiem utrudniającym wprowadzanie drastycznych zmian w obrębie tego obiektu, ale wciąż postępuje modernizacja na zasadzie kompromisów.

Nie ulega wątpliwości, że Strzecha Akademicka jest legendą przeszłości i jej istnienie ma wymiar ponadużytkowy. Wybór tego miejsca przez gości wynikać może z ich upodobań i przyzwyczajęń, ale jednocześnie zmiany w podejściu do turystyki dają szansę na zainteresowanie tym miejscem nowego grona odbiorców. Ze względu na lokalizację, schroniska nie dotyczy komercyjna konkurencja. Nikt nie wyda zgody na budowę nowego obiektu, co przy wysokim poziomie przyrodniczych i krajobrazowych atrakcji gwarantuje zainteresowanie turystów. Wszystkie istniejące w Sudetach schroniska będą wciąż pełniły swą funkcję w niemal niezmiętej formie architektonicznej i funkcjonalnej, ale w dobie rosnących oczekiwań konsumenckich modernizacje są nieuniknione. Powinny obejmować rozwiązania techniczne i z zakresu promowanych atrakcji. Strzecha Akademicka rozwija się w tym kierunku pod sprawnym zarządem PTTK przy napływie funduszy krajowych i wsparciu z Unii Europejskiej. Patrząc jednak na historię Strzechy Akademickiej i innych schronisk karkonoskich, można zauważyć, że od pojawienia

or preparing safe bypasses of the separated construction site. All these conditions and permits make it very difficult to carry out any work at the building of Strzecha Akademicka, but they seem indispensable when trying to keep the faithful amateurs of mountain trips and getting the interest of new tourists.

Conclusions

Answering the question whether in the era of maximising experiences and stimuli Strzecha Akademicka together with other shelters, can attract new tourists, it should be claimed that it can, provided a lot of work and good will on the part of many legal entities. The effect of activities carried out in shelters should be a compromise between obtaining functional conditions (quality of services expected by tourists), human factors and ergonomics as well as all year profitability (with the support of energy needs from renewable and conventional sources and limiting its consumption through the employment of appropriate external partitions and methods of the functional use – with a strictly defined number of tourists served) and persevering the historical character of the shelter (where the restoration works of the monument would be limited to the most important architectural aspects).

While determining the current technical condition of Strzecha Akademicka shelter, it can be admitted that it is satisfactory. Technical modernisations, which were carried out there, and the remodelling planned in the coming years (to improve the standard) are aimed at transforming, or in terms of the object's history, at restoring the standard of a mountain hotel. Meeting the legal requirements of the Giant Mountains National Park and construction law regulations with the supervision of a conservator-restorer is a factor which hinders the introduction of drastic changes within this object, but modernisation is still progressing on the basis of compromises.

There is no doubt that Strzecha Akademicka is a legend of the past and its existence has a dimension that exceeds usability. The choice of this place by guests may result from their tastes and habits, but at the same time changes in the approach to tourism give a chance to a new group of recipients to be interested in this place. Due to the location, the shelter is not involved in the commercial competition. No one will give consent for the construction of a new building, which, with a high level of natural and landscape attractions, guarantees tourists' interest. All the shelters existing in the Sudetes Mountains will still perform their current function in an almost unchanged architectural and functional form, but in the era of growing consumer expectations modernisations are inevitable. They should include technical solutions and in the range of promoted attractions. Strzecha Akademicka is developing in this direction under the efficient management of PTTK with the inflow of the state funds and support from the European Union. However, looking at the history of Strzecha Akademicka and other shelters in the Giant Mountains, we can notice that since the appearance of high mountain tourism, the old architecture has been constantly evolving and adapting to the increasing require-

się turystyki wysokogórskiej dawna architektura ulega ciągłej ewolucji, dostosowując się do wzrastających wymogów i oczekiwań turystów. Niejednokrotnie była też „atrakcyjno-twórcza” (jak w przypadku zjazdów na saniach rogatych). Wynika z tego, że schroniska będą się zmieniać częściowo lub całkowicie – ale na pewno dynamicznie i w nurcie potrzeb aktualnych i nowych użytkowników. Zmiany w obrębie obiektów dawnych schronisk wynikają z podstaw ergonomicznego pełnienia funkcji. Architektonicznie powinny zachować istniejący charakter na tyle, na ile jest to możliwe przy wykorzystaniu wszystkich technologicznych możliwości do usprawnienia ich funkcjonowania.

ments and expectations of tourists. Many a time it was also “attraction-creative” (as in the case of downhill rides on horned sleighs). All this shows that shelters will change partially or completely – but certainly dynamically and in a tendency of current needs and new users. Changes in the buildings of former shelters result from the basics of performing the ergonomic function. Architecturally, they should preserve the existing character as much as possible, using all the technological possibilities to improve their functioning.

Translated by
Bogusław Setkiewicz

Bibliografia/References

- [1] Piekutowski M., *Informator 1979*, Wydawnictwo Szkole i Pedagogiczne, Warszawa 1979.
- [2] Kulik Z., *Historia poznania gór*, [w:] A. Jahn (red.), *Karkonosze polskie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1985, 432.
- [3] Czerwiński J.Z., *Turystyka*, [w:] A. Jahn (red.), *Karkonosze polskie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1985, 472–475.
- [4] Suchodolski J., *Architektura schronisk górskich w Sudetach*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 2014.
- [5] Jakubowski R., Szewczyk R., *Są takie miejsca... Schroniska górskie w Polsce*, Sport i Turystyka, MUZA, Warszawa 2013.
- [6] Gryszel P., *Tradycje turystyczne Karkonoszy i Gór Izerskich*, Boster, Jelenia Góra 2013.
- [7] Cwojdzński S., Pacuła J., Stachowiak A., *Geostrada Sudecka – nowa forma geoturystyki w Sudetach*, „Przegląd Geologiczny” 2011, Vol. 59, Nr 7, 54–59.
- [8] Aleksandrowicz Z., *Geoparki – nowe wyzwanie dla ochrony dziedzictwa geologicznego*, „Przegląd Geologiczny” 2006, T. 54, Nr 1, 36–41.
- [9] Kulig Z., *Początki organizacji turystyki w regionie jeleniogórskim w latach 1945–1950*, „Rocznik Jeleniogórski” 1951, Vol. 15.
- [10] *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych*, Dz.U. z 2016 r. poz. 187, art. 43 ust. 1, <https://uokik.gov.pl/download.php?id=623> [accessed: 23.06.2017].
- [11] *Załącznik nr 6 do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie*, Dz.U. z 2006 r., Nr 22, poz. 169, <https://www.msit.gov.pl/download/1/4136/rozporzadzeniewsprawieobiektowhotelarskich.pdf> [accessed: 6.01.2017].
- [12] Regulamin schroniska PTTK. Załącznik do uchwały nr 100/97 Prezydium ZG PTTK z dnia 14.02.1997 r. przyjęty uchwałą Prezydium ZG PTTK nr 123/2003 z dnia 28.11.2003 r., <https://books.google.pl/books?isbn=839295517X> [accessed: 10.11.2015].
- [13] *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane*, Dz.U. z 2016 r. poz. 290, 961, 1165 i 1250, art. 32, ust. 5, <https://piib.org.pl/budownictwo-aktyprawne-61/prawo-budowlane-aktyprawne-177/1201-ustawa-z-dnia-7-lipca-1994-r-prawo-budowlane> [accessed: 4.03.2017].

Streszczenie

Strzecha Akademicka jest jednym z najstarszych i najbardziej znanych schronisk Karkonoszy. Autor artykułu stara się odpowiedzieć na pytanie o to, czy w dobie wypoczynku opartego na maksymalizacji doświadczeń i bodźców jest ona, wraz z pozostałymi schroniskami, w stanie przyciągnąć nowych turystów. Szukając odpowiedzi, przedstawił historię schroniska, jego przebudowy, poruszył problemy prawne i związane ze statusem obiektu, a także oczekiwania turystów. Po takiej analizie pokusił się o wniosek, że przy optymalnej współpracy organów administracyjnych można dostosować obiekt do ergonomicznego pełnienia aktualnej i nowych funkcji.

Słowa kluczowe: Strzecha Akademicka, schronisko wysokogórskie, Karkonosze

Abstract

Strzecha Akademicka is one of the oldest and best known shelters in the Giant Mountains. The author of the article tries to answer the question of whether in the era of relaxation, based on the maximization of experiences and stimuli, Strzecha Akademicka together with other shelters are able to attract new tourists. Searching for the answer, he presented the history of building, its reconstructions, raised legal problems and related to the status of the facility, as well as the expectations of modern tourists. After such an analysis, he attempted to conclude that, with optimal cooperation of administrative offices, the facility could be adapted to the ergonomic fulfillment of current and new functions.

Key words: Strzecha Akademicka, high mountain shelter, Giant Mountains

Maswerki wrocławskiej katedry
(fot. E. Łużyniecka)

Traceries in the Wrocław cathedral
(photo by E. Łużyniecka)